

Pojęcie „pokrzywdzenia” w kontekście skargi pauliańskiej - wyrok SN**Hanna Wiejowska, [prawnik Warszawa](#), Rödl & Partner**

Akcja pauliańska ma zapobiec niewykonaniu zobowiązania. Pokrzywdzenie osoby trzeciej nie jest tożsame ze szkodą i występuje już na etapie możliwości jej powstania, wyrażając się "w złej prognozie" co do możliwości spełnienia świadczenia przez dłużnika. Pojęciem „pokrzywdzenia" obejmuje się powstałe przyszłe, negatywne skutki w sferze majątkowej wierzyciela.

Tak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku IV CSK 194/16 z 17 stycznia 2017 r.

Powódki miały stwierdzone sądowo wiarytelności. Pomiędzy ich dłużnikiem a pozwaną doszło do rozwodu. W wyniku podziału majątku pozwana uzyskała nieruchomości i udział w innej nieruchomości, dłużnik – udziały w spółce oraz płatną ratami dopłatę od pozwanej. Pozwana przekazała część kwoty bezpośrednio dłużnikowi. Ostatnia rata została wpłacona na konto komornika, ale ostatecznie przypadła w całości, egzekwującej alimenty pozwanej.

Sąd apelacyjny uznał podział majątku wspólnego za ekwiwalentny. Charakter podziału nie stał na przeszkodzie stwierdzeniu, że dokonany został z pokrzywdzeniem powódek, a pozwana uzyskała korzyść majątkową odpowiadającą przesłankom akcji pauliańskiej. Zaskarżony podział majątku i zwiększenie niewypłacalności dłużnika łączyły nierozwalny związek. Mógł zostać zakwestionowany, gdyby ekwiwalent świadczenia dłużnika pozostał w jego majątku, albo przeznaczono go na zaspokojenie wierzycieli. Powódki nie miały możliwości uzyskania zaspokojenia z tego ekwiwalentu. Zostały pokrzywdzone zaskarżoną czynnością. Stopień pogorszenia się możliwości zaspokojenia wierzyciela nie wpływał na zakres uwzględnienia powództwa opartego na skardze pauliańskiej. Dokonanie przed wyrokiem sądu II instancji wpłat pozwanej na rzecz powódek uzasadniało obniżenie wysokości wiarytelności objętych ochroną.

Ze skargą kasacyjną zwróciła się pozwana. Sąd Najwyższy uznał, że przedmiotem akcji pauliańskiej mogą być czynności procesowe dłużnika, które wywierają skutki zgodnie z wolą uczestników. Przedmiotem skargi był zgodny wniosek o podział. Dokonanie czynności w zakończonym postępowaniu nie stało na przeszkodzie uznaniu czynności za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela, jeżeli zachodziły przesłanki skargi pauliańskiej. Nie ograniczało to prawa do zgodnego podziału majątku. Negatywne konsekwencje wiązały się tylko z naruszeniem praw osób trzecich. Sprowadzały się do potencjalnej egzekucji z wyprowadzonego składnika majątkowego przy założeniu, jakby nadal pozostawał w majątku.

Ekwiwalentność czynności mogła mieć znaczenie dla oceny przesłanki pokrzywdzenia, a nie korzyści. Nie wykluczała uznania czynności za konieczną przyczynę niewypłacalności dłużnika i pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli świadczenie wzajemne nie gwarantowało zaspokojenia zobowiązania. Za krzywdzącą wierzycieli nie zostanie uznana czynność zmniejszająca majątek dłużnika, jeżeli uzyskany przez niego ekwiwalent pozostał dostępny dla wierzyciela albo przeznaczony dla zaspokojenia innych roszczeń. Skarga pauliańska nie będzie skuteczna, jeżeli niewypłacalność powstałaby także bez dokonania zaskarżonej czynności.

Słusznie uznano uzgodniony podział majątku za czynność krzywdzącą powódki. Działania pozwanej były uwzględnione przy badaniu, czy świadczenie, uzyskane przez dłużnika w zamian za wyzbycie się nieruchomości, umożliwiło zaspokojenie wierzycieli. W celu uwolnienia się osoby trzeciej od odpowiedzialności względem wierzyciela, zaspokojenie go musiałyby dotyczyć całości roszczenia, a nie jego części. Powodowałyby to zmniejszenie wysokości wiarytelności podlegającej ochronie, co znalazło odzwierciedlenie w zaskarżonym, utrzymanym w mocy przez SN wyroku.

Hanna Wiejowska młodszy prawnik w warszawskim biurze Rödl & Partner

Skarga pauliańska ma na celu zapewnienie ochrony wierzycielowi przed niewypłacalnością jego dłużnika. Jeżeli poprzez czynność prawną dłużnika osoba trzecia uzyska korzyść majątkową i jednocześnie zostanie pokrzywdzony wierzyciel, to wierzyciel może żądać uznania czynności pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią za bezskuteczną w stosunku do niego. Jest to wyjątek od reguły, w myśl której wierzyciel ma prawo szukać zaspokojenia wyłącznie w obrębie majątku należącego do dłużnika. Kodeks cywilny reguluje przesłanki, które muszą zostać spełnione kumulatywnie, aby wierzyciel mógł skorzystać z ochrony. Ich wykazanie spoczywa na osobie, która domaga się zabezpieczenia swojego prawa. Podstawowe znaczenie ma przedstawienie istniejącej wierzytelności w stosunku do dłużnika. Jak słusznie podkreślił SN w uzasadnieniu wyroku z 15 lutego 2007 r. (II CSK 452/96), przedmiotem ochrony może być wyłącznie wierzytelność pieniężna. Kolejną przesłanką umożliwiającą zastosowanie skargi pauliańskiej, jest zaistnienie po stronie dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela, w wyniku której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową. Co istotne, tak jak w komentowanym wyroku, skarga pauliańska obejmuje swoim zakresem również czynności procesowe poczynione przez dłużnika, jeżeli zostały one urzeczywistnione rozstrzygnięciem sądu. Wobec tego, podważyć można również podział majątku po ustaniu małżeństwa, który miał miejsce z pokrzywdzeniem wierzyciela. Nawet, jeżeli przedmiotem postanowienia działowego jest wyłącznie zamiana składników majątkowych, nie oznacza to, że czynność ta powstała bez pokrzywdzenia wierzyciela. Za czynność prowadzącą do takiego skutku uznaje się taką, w wyniku której zaspokojenie wierzyciela jest niemożliwe czy nader utrudnione. Ostatnią przesłanką wymaganą dla uruchomienia ochrony wierzyciela jest istnienie świadomości po stronie dłużnika, o spowodowaniu pokrzywdzenia drugiej strony, jak również zła wiara uzyskującej korzyść osoby trzeciej. Jak zauważył SN w komentowanym orzeczeniu, pojęcie pokrzywdzenia nie jest tożsame ze szkodą. Stanowi konsekwencję czynności dłużnika, których skutkiem jest stworzenie takiej sytuacji, w której powstaje lub pogłębia się jego niewypłacalność, co sprawia, iż dłużnik nie ma możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych w terminie. W konsekwencji, wyrok należy uznać za rozszerzenie ochrony wierzyciela poprzez stwierdzenie i określenie odrębności instytucji szkody i pokrzywdzenia w kontekście skargi pauliańskiej.

Źródło: <https://www.rp.pl/Firma/306289996-Pojecie-pokrzywdzenia-w-kontekście-skargi-paulianskiej---wyrok-SN.html>